

Sygn. akt III PK 43/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa I. B.
przeciwko Urzędowi Miejskiemu w D.
o odprawę emerytalną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 kwietnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w S.
z dnia 1 grudnia 2017 r., sygn. akt VI Pa [...],

- 1. oddała skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki 2.025 zł (dwa tysiące dwadzieścia pięć) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie uwzględnił apelację powódki I. B. i wyrokiem z 1 grudnia 2017 r. zmienił oddalający jej powództwo wyrok Sądu Rejonowego w

Choszczynie z 26 czerwca 2017 r. i zasądził na jej rzecz od pozwanego Urzędu Miejskiego w D. 35.280 zł tytułem odprawy emerytalnej z odsetkami od 1 kwietnia 2017 r. W sprawie ustalono, że powódka przed przejściem na emeryturę miała dwa zatrudnienia jako radca prawny. Pierwsze u pozwanego od 15 lutego 1995 r. a drugie w Urzędzie Wojewódzkim w G.. od 18 kwietnia 2001 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał jej „uprawnienia emerytalne” decyzją z 1 kwietnia 2007 r. Zatrudnienia ustały po wypowiedzeniach powódki w związku z przejściem na emeryturę. Z końcem października 2014 r. rozwiązała stosunek pracy z Urzędem Wojewódzkim i otrzymała sześciomiesięczną odprawę emerytalną na podstawie art. 94 ustawy z 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej. Z końcem marca 2017 r. rozwiązała stosunek pracy z pozwanym Urzędem Miejskim w D., który odmówił jej prawa do odprawy emerytalnej wobec otrzymania wcześniej odprawy emerytalnej od Urzędu Wojewódzkiego.

Sąd Rejonowy oddalił powództwo. Stwierdził, że do pracowników samorządowych nie ma zastosowania art. 92¹ k.p. w takim zakresie, w jakim ich prawo do odprawy emerytalno-rentowej normują art. 38 ust. 3, 4, 5 ustawy z 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych. Zauważył, że skoro unormowanie wynikające z ust. 2 art. 36 tej ustawy, w myśl którego jednorazowa odprawa przysługuje w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności pracy, jest tożsame z regulacją Kodeksu pracy, to przy rozwiązywaniu problemów interpretacyjnych, powstających na tle unormowania szczególnego, uzasadnione jest uwzględnienie wypowiedzi judykatury na temat art. 92¹ k.p. (wyrok Sądu Najwyższego z 25 czerwca 1993 r., I PZP 27/93, uchwała Sądu Najwyższego z 2 marca 1994 r., I PZP 4/94, wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2007 r., I PK 58/07, postanowienie Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2010 r., II PK 328/09). Sąd Rejonowy przyjął, że jednorazowy charakter odprawy emerytalnej lub rentowej oznacza, że jej pobranie przez pracownika na podstawie jednego z wymienionych tytułów (przejście na rentę lub emeryturę), wyłącza możliwość ponownego uzyskania odprawy w pełnej wysokości z tego samego lub drugiego tytułu. Wątpliwości powstają w sytuacji – czy w razie pobrania odprawy i późniejszego ponownego spełnienia przesłanek jej nabycia w związku z wykonywaniem pracy po pobraniu pierwszej odprawy, pracownik może uzyskać

prawo do części drugiej odprawy, odpowiadającej różnicy między nimi. Sąd Rejonowy podzielił wykładnię, że świadczenie ma zawsze charakter jednorazowy (uchwała Sądu Najwyższego z 18 marca 2010 r., II PZP 1/10). Zważywszy więc na to, że powódka otrzymała wcześniej odprawę emerytalną w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia, a obecnie przysługująca jej odprawa emerytalna na podstawie ustawy o pracownikach samorządowych odpowiada także jej sześciomiesięcznemu wynagrodzeniu, to fakt wcześniejszego otrzymania odprawy w takiej właśnie wysokości pozbawia ją uprawnienia przysługującego jej według przepisów tej drugiej ustawy.

W apelacji powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego. Wskazała, że art. 92¹ k.p. nie ma zastosowania do odpraw uregulowanych pragmatykami służbowymi. W jej sytuacji aktualna jest wykładnia wynikająca z uchwały Sądu Najwyższego z 6 listopada 1984 r., III PZP 44/84. Ponadto jednorazowa odprawa z art. 36 ust. 2 ustawy o pracownikach samorządowych nie jest wyłączona przez otrzymanie odprawy emerytalnej z drugiego zatrudnienia w służbie cywilnej (wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2011 r., II PK 51/11).

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu orzeczenia reformatoryjnego wskazał na odrębność regulacji ustawy o pracownikach samorządowych i zauważył – inaczej niż Sąd Rejonowy – że przepisy Kodeksu pracy w zakresie odprawy emerytalnej nie mogły być stosowane w sprawie powódki odpowiednio (art. 5 k.p. – w zakresie nieuregulowanym). Sąd pierwszej instancji błędnie przyjął, iż regulacja dotycząca odpraw emerytalnych w ustawie o pracownikach samorządowych jest niepełna i wymaga uzupełnienia poprzez zastosowanie jednej z norm kodeksowych. Regulacja dotycząca odprawy emerytalnej w ustawie o pracownikach samorządowych nie jest niepełna (art. 36 ust. 2, art. 38 ust. 3, 4, 5). Uregulowania z art. 92¹ § 1 i § 2 k.p. są odrębne. Skoro ustawodawca powtórzył w ustawie o pracownikach samorządowych większość regulacji kodeksowych, a nie odwołał się tylko do jednej, związanej z „jednorazowością świadczenia”, to oznacza to, że nie chciał, aby w tym przypadku regulacja ta była stosowana. Dodany do Kodeksu pracy art. 92¹ spowodował, że odprawa emerytalno - rentowa ma charakter jednorazowy i powszechny. W sprawie ocenie podlegała odprawa przysługująca niejako „branżowo, dlatego brak było podstaw, by traktować ją identycznie jak

odprawę należną na mocy zwykłych regulacji. Sąd uznał apelację za w pełni uzasadnioną. Na tej podstawie zmienił wyrok Sądu Rejonowego i zasądził niesporną kwotę odprawy emerytalnej z odsetkami od 1 kwietnia 2017 r., tj. od rozwiązania stosunku pracy.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie: I. prawa materialnego – art. 36 ust. 2 w związku z art. 38 ust. 3 i 5 ustawy z 21 listopada 2008 r. pracownikach samorządowych przez błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że jednorazowość odprawy w rozumieniu tych przepisów, oznacza prawo do jednorazowej odprawy emerytalnej na podstawie wskazanej pragmatyki służbowej, niezależnie od uprzedniego nabycia prawa do odprawy emerytalnej i jej otrzymania, w takim samym wymiarze od innego pracodawcy i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie, poprzez uznanie, że powódce przysługuje od pozwanego odprawa emerytalna w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia, pomimo uprzedniego otrzymania odprawy emerytalnej w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia w związku z ustaniem zatrudnienia w Urzędzie Wojewódzkim w G.; II. prawa procesowego: - art. 328 § 2 k.p.c. przez niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku; - art. 386 § 1 k.p.c. przez jego zastosowanie i uwzględnienie w całości apelacji powódki, mimo jej bezzasadności; - art. 385 § 1 k.p.c. przez jego niezastosowanie, mimo że apelacja powódki jest w całości bezzasadna.

Pełnomocnik powódki wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne i dlatego została oddalona.

Zgodnie z art. 17 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, radca prawny wykonujący zawód w ramach stosunku pracy może być zatrudniony jednocześnie w więcej niż jednej jednostce organizacyjnej i w wymiarze przekraczającym jeden etat.

Sąd Najwyższy w uchwale z 6 listopada 1984 r., III PZP 44/84 przyjął, że pod rządami ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, radcy prawnemu zatrudnionemu w więcej niż w jednym zakładzie przysługuje odprawa emerytalna w każdym z tych zakładów – jeżeli przepisy o wynagrodzeniu przewidują wypłatę takiej odprawy pracownikom zatrudnionym w tych zakładach. W uzasadnieniu

uchwały zwrócono uwagę, że przepisy leżące u jej podstaw nie zawierały żadnych przesłanek usprawiedliwiających pogląd o jakimkolwiek ograniczeniu praw radcy prawnego, w związku z jednoczesnym zatrudnieniem w dwóch lub więcej zakładach pracy.

Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy z 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, pracownikowi samorządowemu przysługuje jednorazowa odprawa w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy.

Zwrot „jednorazowa odprawa” określa dług jaki pracodawca ma wobec pracownika samorządowego, w sytuacji spełnienia warunku przejścia na emeryturę (lub rentę) oraz dalszych wynikających ze stażu pracy (art. 38 ust. 3 i 5 ustawy). Przymiotnik „jednorazowa” nie ma znaczenia większego niż sam przedmiot („odprawa”). Oznacza to, że odprawa emerytalna jest tylko częścią stosunku pracy pracownika samorządowego. Regulacja ta nie daje zatem podstaw do twierdzenia, że pracodawca pracownika samorządowego jest zwolniony z długu (zapłaty) odprawy emerytalnej, gdy pracownik otrzymał już odprawę emerytalną od innego pracodawcy. To co świadczył inny pracodawca, to świadczył w ramach swojego zobowiązania a nie tytułem zwolnienia pracodawcy pozwanego w tej sprawie. Nie taki jest też zarzut skarżącego. Jednak rozpoczęcie od tej podstawowej argumentacji pozwala stwierdzić, iż zwrot jednorazowa odprawa z art. 36 ust. 2 ustawy ma ograniczony zakres, czyli zamknięty w danym stosunku pracy i dlatego nie stanowi podstawy dla kreowania normy generalnej (systemowej), że odprawa emerytalna wypłacona przez jednego pracodawcę zwalnia drugiego pracodawcę od wypłaty pracownikowi takiego świadczenia. To, że pracownik otrzymuje odprawy emerytalne od dwóch pracodawców nie oznacza, że otrzymuje od tego samego pracodawcy drugą odprawę emerytalną, bo nadal jest to odprawa jednorazowa (raz jeden dana), czyli wynikająca z indywidulanego zobowiązania pracodawcy.

Regulacja z art. 36 ust. 2 ustawy dotyczy przysporzenia a nie wyłączenia świadczenia, bo określa prawo do odprawy (wierzytelność), zatem przymiotnik „jednorazowa” nie składa się na regulację negatywną. Nie uzasadnia zatem normy, że w sytuacji równoległego zatrudnienia u dwóch pracodawców i przejścia pracownika na emeryturę, należy mu się tylko jedna odprawa emerytalna. Każdy

pracodawca ma swój indywidualne zobowiązanie wobec pracownika wedle treści łączących strony stosunków pracy.

Przepisy ustawy o pracownikach samorządowych ujęte w zarzucie skargi składają się na treść stosunku pracy pracownika samorządowego i tylko w tej jednej relacji, czyli między pracodawcą i pracownikiem samorządowym znaczenie ma warunek, że pracownikowi przysługuje jednorazowa odprawa w związku z przejściem na emeryturę. Z zarzutu skargi wynikałoby, że odprawa emerytalna zostałaby wypłacona, gdyby nie wypłacił jej Urząd Wojewódzki w G. Taki warunek nie ma podstawy prawnej w przepisach wskazanych w skardze kasacyjnej. Pozwany powinien wypłacić odprawę emerytalną niezależnie od tego, czy drugi pracodawca wypłacił powódce odprawę emerytalną. Różne są wówczas podstawy materialnoprawne świadczenia. Powódka pozostawała w równoległym zatrudnieniu u drugiego pracodawcy, od którego otrzymała odprawę emerytalną na podstawie art. 94 ustawy z 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej. Powódka miała samodzielną wierzytelność o odprawę emerytalną do pozwanego pracodawcy na podstawie odrębnych przepisów ustawy z 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych. Wierzytelność ta nie zależała od realizacji podobnej wierzytelności z innego, równoległego stosunku pracy.

Prawo do odprawy emerytalnej, która ze swej istoty jest świadczeniem jednorazowym, nie jest konstruowane w ten sposób, że warunkiem negatywnym jest otrzymanie odprawy od innego pracodawcy. Zwrócono na to uwagę w przywołanym przez powódkę w apelacji wyroku Sądu Najwyższego z 6 lipca 2011 r., II PK 51/11. Wynik sporu był wówczas inny, gdyż pracownik w obu zatrudnieniach podlegał ustawie o służbie cywilnej, która określała prawo do odprawy emerytalnej jako świadczenia jednorazowego. Nie miało znaczenia, że miał dwóch pracodawców, bo u obu jako pracownik służby cywilnej. Zdecydowała wówczas regulacja ustawie o służbie cywilnej o jednorazowym charakterze odprawy emerytalnej z tytułu zatrudniania w służbie cywilnej. Skoro ustawodawca zastrzegł w art. 87 ust. 1 ustawy z 1998 r. o służbie cywilnej, że odprawa emerytalna ma charakter jednorazowy, to przyjęto, że miał na uwadze tylko jedną odprawę emerytalną dla członka korpusu służby cywilnej, nawet gdy był zatrudniony przed nabyciem uprawnień emerytalnych równoległe w dwóch urzędach. Niemniej Sąd

Najwyższy stwierdził wówczas, że jednorazowość odprawy nie wynikała z art. 92¹ § 2 k.p. lecz z ustawy o służbie cywilnej. Taką sytuację należy uznać za wyjątek łączony z podleganiem zatrudnienia jednej ustawie (regulacji), gdyż generalnie w systemie prawa pracy nie ma bezwzględnej reguły, że pracownik traci prawo do odprawy emerytalnej (rentowej), gdy już raz takie świadczenie otrzymał. Taki wniosek nie wynika z przepisu o jednorazowym charakterze prawa do odprawy emerytalnej z art. 92¹ k.p., gdyż wprowadzenie tej regulacji spowodowało, że prawo do odprawy emerytalnej stało się w ten sposób świadczeniem powszechnym, co jednak nie oznacza, iż zawsze jest świadczeniem jednorazowym. Przepis art. 92¹ § 2 k.p. nie stanowi podstawy prawnej wykluczającej prawo do drugiej lub dalszej (uzupełniającej) odprawy emerytalnej, gdy uprawnienie takie dla pracownika wynika z prawa płacowego obowiązującego u pracodawcy. Nie jest więc wykluczone prawo do kilku odpraw emerytalnych, jeżeli pracownik jest równolegle zatrudniony u różnych pracodawców i przechodzi na emeryturę równocześnie lub kolejno u wszystkich pracodawców. Na tle bowiem różnych regulacji płacowych zwraca się przede wszystkim uwagę na ich różną treść normatywną. Uprawnienie wynikające z prawa płacowego może być więc korzystniejsze niż określone w art. 92¹ k.p.

Oznacza to, że regulacja dotycząca odprawy w związku z przejściem na emeryturę z art. 36 ust. 2 i art. 38 ust. 3 i 5 jako szczególna i korzystniejsza wyłącza stosowanie powszechnej regulacji z art. 92¹ k.p. (w związku z art. 5 k.p.). Zasadnie stwierdził Sąd Okręgowy, że w sytuacji powódki art. 92¹ k.p. nie ma więc zastosowania. Przepis ten jest regulacją powszechną i ma zastosowanie, gdy u pracodawcy nie ma żadnej regulacji płacowej lub umownej określającej prawo do odprawy emerytalnej albo gdy regulacja ta jest mniej korzystna niż określona w tym przepisie.

W tej sprawie przepisy ustawy o pracownikach samorządowych samodzielnie i korzystniej określały prawo do odprawy emerytalnej. Odprawa ta jest jednorazowa i ten przymiotnik określa treść zobowiązania (wierzytelności) w stosunku pracy pracownika samorządowego. Oznacza to, że pracownik samorządowy ma prawo do odprawy emerytalnej niezależnie od tego czy u innego pracodawcy, w równoległym zatrudnieniu rozpoczętym przez przejściem na emeryturę, otrzymał odprawę emerytalną.

Skarżący nie kwestionuje związku ustania zatrudnienia z przejściem na emeryturę. Powódka rozpoczęła pracę u pozwanego wcześniej i nie zaprzestała zatrudnienia po nabyciu uprawnień emerytalnych (w 2007 r.). Późniejsze rozwiązanie przez nią zatrudnienia, po wcześniejszym rozwiązaniu stosunku pracy u drugiego pracodawcy, nie oznacza braku związku ustania zatrudnienia u pozwanego z przejściem na emeryturę. W ocenie tej decyduje utrwalone niekrotnie zatrudnienie u pozwanego, a więc uzyskiwanie dochodu z tego zatrudnienia, który systemowo wyprzedza świadczenie emerytalne (choćby ze względu na granice przychodu podlegające rozliczeniu z emeryturą). Nie ma więc podstaw do stwierdzenia, że skoro powódka rozwiązała wcześniej zatrudnienie u drugiego pracodawcy, to ustanie zatrudnienia u pozwanego nie pozostawało w związku z przejściem na emeryturę. Podkreśla się to, gdyż w sprawie nie decyduje ogólne stwierdzenie, że tylko raz przechodzi się na emeryturę i dlatego tylko raz nabywa się doprawę emerytalną, jako że w tej sprawie stan faktyczny był inny i roszczenie powódki miało swe indywidualne oparcie w przepisach ustawy o pracownikach samorządowych a dodatkowo także w ustawie o radcach prawnych. Wykracza to ponad potrzebę argumentacji, gdyż skarżący nie zarzuca w skardze braku związku ustania zatrudnienia powódki z przejściem na emeryturę. Niezasadnie negatywną przesłankę łączył z otrzymaniem odprawy emerytalnej u drugiego pracodawcy. Powódka wypracowała odprawę i należała się jej związku z przejściem na emeryturę. Oceny tej nie zmienia orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazane przez skarżącego (sprawy o sygn.: II PK 14/13, I PKN 172/00, III PZP 1/17) gdyż odnosi się do innych sytuacji faktycznych i prawnych.

Zarzuty procesowe skargi nie mają wpływu na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Stan faktyczny nie był sporny. Znaczenie miały tylko wykładnia i stosowanie prawa. Z tych przyczyn zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. nie jest zasadny, gdyż uzasadnienie wyroku sporządza się po jego wydaniu i choćby z tej przyczyny nie ma wpływu na wynik sprawy. Ponadto skarga kasacyjna podlega oddaleniu, nawet gdyby stwierdzić błędne uzasadnienie (art. 398¹⁴ k.p.c.). Nie ma ku temu podstaw, bo Sąd Okręgowy zasadnie oddzielił sferę regulacji z art. 92¹ k.p. od przepisów o odprawie emerytalnej dla pracownika samorządowego i rozstrzygnął na podstawie tych drugich. Sąd drugiej instancji samodzielnie ustala

stan faktyczny i suwerennie stosuje prawo materialne, dlatego nie naruszył art. 386 § 1 k.p.c., gdy uznał apelację za zasadną. Tym samym nie naruszył art. 385 § 1 k.p.c., bo apelacja nie była bezzasadna.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 2 pkt 5, § 9 ust. 1 pkt 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

r.g.

[ms]